

разом із наявністю управлінського обліку вносять суттєві зміни в інструменти бухгалтерського обліку, які потрібно досліджувати і вірно трактувати.

Список використаних джерел:

1. Бондар М. І. Оцінка та оцінювання в бухгалтерському обліку. Фінанси, облік і аудит. 2009. Вип. 13. С. 175.
2. Бутинець Ф. Ф. Теорія бухгалтерського обліку: підруч. Житомир: ЖІТІ, 2000. 640 с.
3. Голов С. Ф. Управлінський облік: підруч. Київ: «Центр учбової літератури», 2023. 532 с.
4. Гура Н. О. Теорія бухгалтерського обліку: навч. посіб. Київ: Центр навчальної літератури, 2024. 164 с.
5. Кужельний М. В., Линник В. Г. Теорія бухгалтерського обліку: підруч. Київ: КНЕУ, 2001. 334 с.
6. Кузьмінський А. М., Кузьмінський Ю. А. Теорія бухгалтерського обліку: підруч. Київ: КНЕУ, 1999. 288 с.
7. Малюга Н. М. Бухгалтерський облік в Україні: теорія й методологія, перспективи розвитку: моногр. Житомир: ЖДТУ, 2005. 548 с.
8. Легенчук С. Ф. Теорія і методологія бухгалтерського обліку в умовах постіндустріальної економіки: моногр. Житомир: ЖДТУ, 2010. 652 с.
9. Ловінська Л. Г. Оцінка в бухгалтерському обліку: моногр. Київ: КНЕУ, 2006. 256 с.
10. Німчинов П. П. Загальна теорія бухгалтерського обліку. Київ: Вища школа, 1977. 240 с.
11. Пушкар М. С. Облікова політика і звітність: навч. посіб. Тернопіль: Карт-бланш, 2003. 141 с.
12. Теорія бухгалтерського обліку / за ред. проф. Б. І. Валуєва. Одеса: ОДЕУ; «Принт Майстер», 2001. 256 с.
13. Чумаченко М. Г. Управлінський облік потребує підтримки. Бухгалтерський облік і аудит. 2003. №5 С. 3-7.
14. Швець В. Г. Теорія бухгалтерського обліку: навч. посіб. Київ: Знання-Прес, 2003. 444 с.

УДК 658.1

Зимовець Владислав Вікторович,
д.е.н., гол. наук. співробітник відділу публічних фінансів,
ДУ Інститут економіки та прогнозування НАН України,
м. Київ, Україна

ФІНАНСОВА СТІЙКІСТЬ ПІДПРИЄМСТВ ДО ГЛОБАЛЬНИХ ШОКІВ: ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА

Непередбачувані масштабні події, які швидко поширюються і справляють всеохоплюючий вплив на світову економіку, узагальнено позначаються як глобальні шоки (світова фінансова криза 2008-2009 (далі – СФК), пандемія COVID19). Розгортання чергового глобального шоку, спричиненого крахом системи міжнародної безпеки та послабленням трансатлантичної солідарності, може спричинити радикальні зміни у світовому економічному порядку [1, с.7].

Непередбачуваність наслідків і масштабів впливу глобального шоку створює суттєву невизначеність, а спроможність протидіяти йому залежить від своєчасної оцінки ризиків та створення резервів для підтримки життєздатності бізнесів в екстремальних умовах.

У фінансовому секторі, з урахуванням негативних наслідків СФК, було суттєво посилено нормативні вимоги щодо забезпечення фінансової стійкості. Зокрема для банків передбачалось створення контрциклічного буферу капіталу у розмірі до 2,5 % від зважених на ризик активів відповідно до угоди Базель III та Директиви ЄС про вимоги до капіталу (CRD IV) [2]. Хоча буфер такого розміру й не гарантував окремі банки від неплатоспроможності, його наявність дала змогу дещо підвищити резистентність до глобального шоку на рівні системи. Об'єктивні наслідки запровадження жорсткіших вимог до платоспроможності у світлі загальновідомої для фінансів дилеми між прибутковістю і платоспроможністю, не були однозначно позитивними. Платою за примусову фінансову стійкість стали послаблення функціональної спроможності банків в частині трансформації заощаджень в інвестиції та падіння монетарного мультиплікатора [3, с.26], сповільнення кредитування та зростання вартості кредитів [4, с.42]. Опосередкованим наслідком посилення регуляторних вимог стала поступова релокація кредитної діяльності у менш регульований сектор небанківських фінансових інститутів [5]. Врешті такий внутрішньосистемний трансфер ризиків тимчасово послабив стійкість фінансової системи в цілому.

На відміну від фінансового сектора, для підприємств виробничих секторів нормативні вимоги із забезпечення фінансової стійкості до глобальних шоків на не запроваджувались. Підприємства можуть застосовувати процедури протидії глобальним шокам винятково з власної ініціативи або на вимогу власників. Емпіричні дослідження показали, що реагуючи на невизначеність, нефінансовий бізнес може прийняти вичікувальну позицію та відкласти інвестиції [6, с.58]. Йдеться про перехід до консервативних стратегій управління ліквідністю та створення резервів «на чорний день» за власною ініціативою. Певну роль у визначенні готовості підприємства протистояти глобальними шокам відіграють вимоги щодо розкриття інформації про безперервність діяльності і зовнішній аудит.

Відповідно до МСБО 1 керівництво підприємства зобов'язане оцінювати і відображати у звітності можливий вплив суттєвих невизначеностей, пов'язаних з подіями чи умовами, які можуть спричинити значний сумнів щодо здатності продовжувати діяльність на безперервній основі, основним критерієм якої визначено наявність потенційних джерел відновлюваного фінансування [7]. Емпіричні дослідження показали, що залежність бізнесу від боргового фінансування кредитування підвищує його вразливість до глобальних шоків, індикатором якої є співвідношення між операційним грошовим потоком за рік і поточними зобов'язаннями [8, с.13].

Завдання перевірки дотримання принципу безперервності покладено на зовнішній аудит відповідно до МСА 570, у якому наведено невичерпний перелік

загальновідомих параметрів фінансової вразливості бізнесу - перевищення зобов'язань над активами, перевищення поточних зобов'язань над поточними активами, фінансування довгострокових активів за рахунок короткострокових позик; від'ємні грошові потоки від операційної діяльності та ін. [9]. Формалізованих процедур для оцінки достатності власного капіталу та абсолютної ліквідності підприємства як основних параметрів фінансової стійкості у стандартах не встановлено. Також окремо не виділяються валютні ризики, властиві для країн з ринками, що формуються. Для більшості таких країн ризик знецінення національних валют підвищує вразливість підприємств до глобальних шоків [10, с.13] і супроводжується погіршенням умов фінансування бізнесу [11, с.23].

Для оцінювання фінансової стійкості до глобальних шоків потрібно враховувати інституціональні особливості та специфічні практики фінансування, властиві кожній окремій країні. Для українських підприємств отримані на основі традиційних підходів потребують коригування з урахуванням: 1) інституціональних чинників - довготривалість процедур банкрутства та критично низький рівень відшкодувань кредиторам (рекомендується враховувати при оцінюванні кредитних збитків відповідно до МСФЗ 9) ; 2) укоріненість спотворених стратегій фінансування, проявом чого є вдавана аномально висока боргова залежність, поширеність підприємств з від'ємним капіталом, домінування поточних квазізоборгів у структурі фінансування [12, с.15], що рекомендується враховувати при обчисленні достатності капіталу для протидії шокам власного капіталу 3) високий рівень тінізації фінансів бізнесу, проявом якої є акумуляція ліквідних капіталів за межами фінансової системи. Отже, фінансова звітність підприємств не відображає їх реальний фінансовий стан, оскільки бухгалтерський власний капітал не дорівнює реальному власному капіталу, а розрахунковий рівень боргу не відображає фактичні кредитні ризики і вразливість до шоків.

Фінансова звітність у теперішньому форматі не забезпечує достатньої для оцінки вразливості бізнесу до глобальних шоків інформації. Для усунення цієї прогалини пропонується 1) зобов'язати розкривати інформацію про активи і зобов'язання в іноземній валюті у звіті про фінансовий стан з виділенням боргових відносин з нерезидентами, що дасть змогу на агрегованому рівні оцінювати стійкість субсекторів за КВЕД до глобальних шоків, виявляти слабкі місця та визначати способи реагування задля локалізації та недопущення поширення кризи на інші сектори; 2) при оцінюванні фінансової стійкості підприємств до глобальних шоків на агрегованому рівні враховувати обчислені експертним шляхом обсяги тіньових ліквідних капіталів (готівка в іноземній валюті, приховані кошти на рахунках у зарубіжних банках), які можуть бути використані для підтримки життєздатності у період дії шоку. Також на часі визначення бенчмаркінгових рівнів достатності власного капіталу для підтримки життєздатності нефінансового бізнесу в умовах шоків.

Список використаних джерел:

1. Юрчишин В. Девальвація спроможності. URL: <https://razumkov.org.ua/images/2024/12/devalv.pdf>. (дата звернення: 17.03.2025).
2. Директива Європейського Парламенту і Ради 2013/36/ЄС. URL: https://zakon.rada.gov.ua/go/984_036-13 (дата звернення: 31.03.2025).
3. Xiong, Wanting & Wang, Yougui The impact of Basel III on money creation: A synthetic theoretical analysis, *Economics - The Open-Access, Open-Assessment E-Journal* (2007-2020), Kiel Institute for the World Economy (IfW Kiel), vol. 12 . DOI: 10.5018/economics-ejournal.ja.2018-41. (дата звернення: 17.03.2025).
4. НБУ. Звіт про фінансову стабільність. Грудень 2024 р. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/FSR_2024-H2.pdf?v=12 (дата звернення: 31.03.2025).
5. Mazzaferro F. Taking a system-wide approach to assessing the adequacy of the macroprudential framework for non-bank financial institutions in the EU. URL: <https://www.esrb.europa.eu/news/speeches/date/2025/html/esrb.sp250319~7a16cc1667.en.html> (дата звернення: 17.03.2025).
6. IMF. Global Financial Stability Report. October 2024. URL: <https://www.imf.org/-/media/Files/Publications/GFSR/2024/October/English/textrevised.ashx> (дата звернення: 17.03.2025)
7. МСБО І. Подання фінансової звітності. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_013#Text (дата звернення: 17.03.2025).
8. Gonzalez-Miranda M. Nonfinancial Firms in Latin America: A Source of Volatility?. IMF Working Paper 12/279. URL: <https://www.imf.org/external/pubs/ft/wp/2012/wp12279.pdf/> (дата звернення: 17.03.2025)
9. Міжнародні стандарти контролю якості, аудиту, огляду, іншого надання впевненості та супутніх послуг. URL: https://mof.gov.ua/storage/files/2016-2017-IAASB-Handbook-Volume-1_%D1%83%D0%BA%D1%80.pdf (дата звернення: 17.03.2025).
10. Alfaro L., Chari A., Asis G., Panizza U. Lessons Unlearned? Corporate Debt in Emerging Markets. Harvard Business School. 2017. Working Paper 17-097. URL: https://www.hbs.edu/faculty/Publication%20Files/17-097_723806cb-9ad0-4d42-b57c-90040627b89b.pdf (дата звернення: 17.03.2025).
11. Il.. Rodrigues B.F., Kamil H. and Sutton B. Corporate Financing Trends and Balance Sheet Risks in Latin America: Taking Stock of “The Bon(d)anza”. IMF. WP/15/10. URL: <https://www.imf.org/external/pubs/ft/wp/2015/wp1510.pdf>
12. Фінансові ризики ведення бізнесу в Україні: сектор нефінансових корпорацій : колективна наукова доповідь. ДУ Ін-т екон. та прогнозув. НАН України К. 2022. URL: <https://ief.org.ua/publication/naukovi-dopovidi/2022/finansovi-ryzyky-vedennja-biznesu-v-ukraini-sektor-nefinansovykh-korporacij/> (дата звернення: 17.03.2025)

УДК 657

Климович Діана Анатоліївна,
аспірантка кафедри бухгалтерського обліку та консалтингу,
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана,
м. Київ, Україна

КОНТРОЛЬ В ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ФІНАНСОВИХ ІНСТРУМЕНТІВ

Контроль, як основа механізму забезпечення ефективності управління кожного суб'єкта господарювання, слугує однією із найнеобхідніших факторів в системі господарських процесів. Ми розуміємо, що однією з першочергових